

Archaizmy fleksyjne

Autor: Halina Karaś

Archaizmy fleksyjne w dialektach ludowych to przede wszystkim formy dualne, czyli formy dawnej liczby podwójnej (zob. Liczba podwójna). Z innych archaizmów fleksyjnych warto wymienić m.in.: 1) szerszy zakres użycia końcówki *-a* w D. lp. rzeczowników rodzaju męskiego (jak w języku staropolskim), np. *plota, woza*; 2) zachowanie na niektórych terenach dawnych końcówek deklinacji żeńskiej: *-e* w D. lp. i *-ą* w B. lp. po spółgłoskach miękkich i stwardniałych, np. *od granice, widziałem wieżę, kopiemy studnię*, oraz *-am* w C. lmn., np. *paniam, kobietam*; 3) końcówka *-ę* w B. lp. zaim. dzierżawczych rodzaju żeńskiego: *swoję, moję* (Kujawy); 4) formy dawnej rzeczownikowej odmiany liczebników, np. *przydzi haw pięci, sześci* (Podhale), *s piuńci pomocnikamy* (Łowickie); 5) utrzymanie się resztek aorystu i pierwotnych form odmiany niektórych czasowników, np. *sypę – suć, skubę – skuć* (Małopolska), *kwte – kwcesz – kwiść = kwitnę* (Mazowsze i przyległe tereny Małopolski), *rostę – rościesz – róść* itp. Utrzymanie niektórych archaizmów fleksyjnych wynika w gwarach ludowych z większego konserwatyzmu w zakresie fonetyki, np. samogłoski pochylone zachowane w końcówkach fleksyjnych podtrzymują odrębny typ deklinacyjny dawnych rzeczowników rodzaju nijakiego na *-lje > długie > ścieśnione ey > i//y*, np. *kazaniey* (w D. lp. *-a*, a w N. lp. *-im// -ym*). Zob. Archaizmy w dialektach ludowych. Mapy zamieszczone zostały w: Odmiana przymiotników, Stopniowanie przymiotników i przysłówków, Odmiana liczebników, Odmiana rzeczowników, Odmiana zaimków.